

هزار جلوه‌ی زندگی [۱]

مهدی اقبال
کارشناس گرافیک

ارنست هولتسر (۱۸۳۵-۱۹۱۱) مهندس آلمانی، یکی از عکاسان پیشگام نیمه‌ی دوم قرن نوزدهم میلادی است که در زمان حکومت ناصرالدین شاه به کشور ما آمد و نزدیک به بیست سال از عمر خود را در اصفهان گذراند. مجموعه‌ی چشمگیر عکس‌های هولتسر، سال‌ها از نظر پنهان بود و بر اثر یک اتفاق، در خانه‌ی ریکولتا، نوه‌ی او، در مانستر آلمان به دست آمد.

نخستین بار، در سال ۱۳۵۵ هجری شمسی، عکس‌های هولتسر از اصفهان همراه با یادداشت‌های او در کتابی به نام ایران در یک صد و سیزده سال پیش چاپ شد. بدون تردید این کتاب گنجینه‌ای با ارزش بود، اما بدون جلد دوم ناتمام تلقی می‌شد.

پس از سال‌ها، به همت مرکز اسناد و مدارک میراث فرهنگی، کتاب هزار جلوه‌ی زندگی به زیور چاپ آراسته شد. در این کتاب، مجموعه‌ی کاملی از عکس‌ها و یادداشت‌های قابل توجه هولتسر، همراه با تحقیق مستقلی درباره‌ی زندگی و کار این شیفته‌ی ایران و ایرانی، ارائه شده است. امید که چاپ این کتاب، زمینه‌ای برای معرفی ارنست هولتسر و عکس‌های ارزشمند او باشد.

با تماشای تصاویر این کتاب، بیننده خود را در ایران یا بهتر است بگوییم اصفهان ۱۵۰ سال پیش می‌یابد نگاه دقیق عکاس آلمانی به فرهنگ و آداب ایرانیان در آن زمان و ثبت

تغییرات سریع در شیوه‌ی زندگی مردم جنبه‌ای جامعه‌شناسانه به کارهای هولتسر می‌دهد.

در توضیح یکی از تصاویر خود عکاس از این تغییرات سریع و از بین رفتن رسوم اظهار نگرانی کرده و تمام تلاش خود را معطوف ثبت این آداب و سنن و البته فرهنگ به وسیله‌ی تصویر داشته است ■

۱- هزار جلوه‌ی زندگی، تصاویرهای ارنست هولتسر از عهد ناصری/پدیدآورنده: مرکز اسناد و مدارک سازمان میراث فرهنگی، پژوهشگر: پریسادامندان/چاپ اول ۱۳۸۲.

درباره‌ی تصویر رنگی اول کتاب

تصویر آبرنگ عکاسی با دستگاه داگرتیپ از ۱۲۷۱ (ه.ق)

در این نقاشی (به قطع ۲۱۰×۳۲۴ م.م) در زیر هره‌ی حیاط نوشته شده: «شبهه منصور خان در حالت که دوربین عکس اندازی را گذاشته عمل دیکارتیپ عکس صورتش می‌اندازد فوتوگراف فرنگی است، ۱۲۷۱ رقم کمترین میرزاضاتیری»

گمان می‌رود منظور از «منصورخان»، ملک منصور میرزا، برادر ملک قاسم میرزا، پسر عباس میرزا نایب السلطنه است.

نقاش این آبرنگ به گمان ما، میرزاضاخان پسر محمدعلی خان آشتیانی مقیم تبریز است. وی از تربیت یافتگان ملک قاسم میرزا بوده و یکی از

نقاشان کتاب هزارویک‌شب (الف لیلۃ واللیلة) چاپ سنگی ۱۲۷۲ در تهران است.

نسخه‌ی اصل این نقاشی در موزه‌ی «امیران شویلی» در شهر تفلیس است و هنگامی که آقای شهریار عدل از طرف یونسکو در بهار سال ۱۳۷۴ برای ارزشیابی نقاشی‌های موزه‌ی مزبور به آن شهر رفته بود، خانم انگلینام، گریگولیا و دستیاران فنی ایشان خانم‌ها: مارینا فریدمن دگوبودزه و تاتیانام، گریگولیا، با سخاوت تمام کلیه‌ی آثار شرقی موزه را در معرض دید او قرار دادند و در آن میان این نقاشی کشف شده و مشخصاتش یادداشت و عکس برداری شد اینک ما، ضمن تشکر از خانم‌های مذکور در فوق و شهریار عدل که اسلاید آن را در اختیار ما قرار داد، به‌عنوان سندی مصور مربوط به تاریخ فن عکاسی در ایران، آن را زینت بخش این کتاب کردیم.